

SÜNNET KUR'AN'DAN BAĞIMSIZ BİR OTORİTE OLABİLİR Mİ?

Muhammed a.s'ın elbette ki kamuya açıkça tebliğ etmediği söz ve fiilleri de vardı. Çünkü onun Kur'an haricindeki söz ve fiilleri vahye değildi. Dolayısıyla bunları kamuya açıkça tebliğ etmesi gerekmiyordu. Ama gelenek onun Kur'an harici söz ve fiillerini de vahye dayandırdığı için böyle bir çelişkiye düştü.

Sünnet Kur'an'ın tatbikatıdır. Kur'an'dan bağımsız bir otorite değildir. Ama geleneksel çevreler sünnetin Kur'an'dan bağımsız olarak müstakil bir otoriteye sahip olduğunu iddia ederler. Nitekim Diyanet İslam Ansiklopedisi'nde yer alan sünnet tarifi şöyledir; 'Hz. Peygamber'in söz, fiil ve onaylarının ortak adı, şer'î delillerin ikincisi.'¹ Sünnete bu şekilde müstakil bir otorite atfedenler genellikle şu kavramlara dayanırlar;²

- 1) Resule itaat emreden ayetler,
- 2) Kur'an dışı (gayr-i metluv) vahy,
- 3) Resulün beyan görevi,
- 4) Resulün hikmeti öğretmesi.

Sünnetin gelenekteki tanımında 'Kur'an ile emir/tavsiye edilen söz ve fiilleri' şeklinde bir kayıt veya istisna bulunmadığı için Nebinin tüm söz, fiil ve takrirleri sünnet olarak algılanmaktadır. Bu büyük bir hatadır. Ama daha da vahimi Kur'an'dan bağımsız bir sünnet tanımının yapılması ve bunun da pratikte hadisler tarafından temsil edildiğinin iddia edilmesidir. Zira-geleneğe

göre- "Resulullah'a sadece Kur'an vahyedilmemiş, O, Kur'an dışı vahye de muhatap olmuş ve bu şekilde aldığı vahy ile Kur'an'ı beyan etmiş (açıklamış!) ve ayrıca müminlere kitap haricinde hikmeti de öğretmiştir. Ve bunların tümü de bize hadislerle intikal etmiştir. Dolayısıyla Kur'an başka, sünnet/hadisler başka bir otoritedir. Çünkü her ikisi de vahye dayanır. Ve Kur'an Allah'ın, hadisler ise Resulün otoritesini temsil eder. Zira Kur'an, Allah'a ve Resulüne itaat emretmektedir. Dolayısıyla hem Kur'an'a hem hadislere ayrı ayrı itaat gerekir..."³

Kur'anî bir dayanağı bulunmayan bu iddiaların tümü kısa bölümler/başlıklar halinde ve ayetlerden delillerle cevaplandırılabilir. Şöyle ki;

1) Resule İtaati Emreden Ayetler

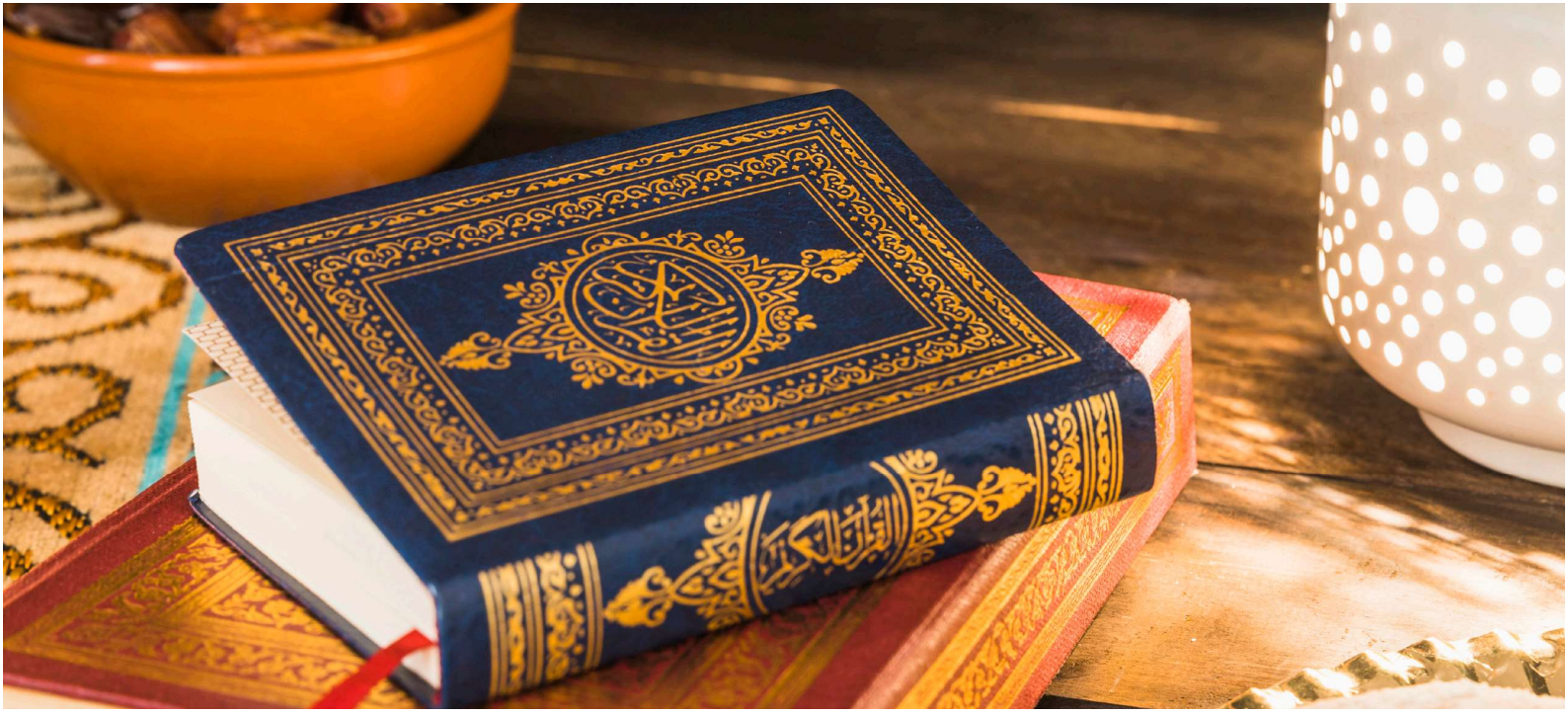
Allah'a ve Resulüne itaat emreden otuzdan fazla ayet vardır.⁴ Geleneksel çevreler bu ayetlerdeki Allah ve Resul ifadelerinin "ve" bağlacı ile ayrılmasını gerekçe göstererek Allah ve Resulün iki farklı itaat otoritesi olduğunu iddia ederler. Oysa Allah ve Resul ifadeleri

1 Diyanet İslam Ansiklopedisi, yıl: 2010, cilt: 38, s.150-153 (Murteza Bedir); s.153-1548

2 Muhammed Taki Osmani, Sünnetin Değeri ve Bağlayıcılığı, s.27-72

3 Osmani, age, ay

4 Âl-i İmrân 3/32,132; Nisâ 4/59; Mâide 5/92; Enfâl 8/1,20,46; Tâhâ 20/90; Nûr 24/54; Şuarâ 26/126,131,144 vd

kelime/kavram olarak iki farklı (mugayir) kelime iseler de ayetlerdeki kullanımları nedeniyle iki farklı itaat otoritesi değillerdir. Çünkü ilgili ayetlerin tümünde "Allah ve Resul" ifadeleri bir kalıp olarak yer alır. Daha da önemlisi bu ifadelerin hiçbirinde Allah ve Nebisi denmez. Daima Allah ve Resulü denir. Böylece 'Allah' ve 'Resul' şeklinde iki farklı itaat otoritesi değil yalnızca Allah'ın (Allah'ın Resulü ile gönderdiği ahkâmın) otoritesi ifade edilmiş olur. Bu, Kur'an'ın anlaşılması için olmazsa olmaz nitelikte bir bilgidir. Bu durumu şu örnek ayetler üzerinden daha net izah edebiliriz;

"(Bu) Allah'tan ve Resul'ünden kendileriyle anlaşma yapmış olduğunuz müşriklere gelen bir ihtar dır." (Tevbe 9/1)

Burada biri Allah'tan diğeri Resul'den gelen iki ayrı ihtarın bulunmadığı, bilakis Allah'tan gelen tek bir ihtarın bulunduğu açıktır. Ama ayet '*Allah'tan ve Resul'ünden gelen ihtar*' diyor. Neden? Çünkü tüm ahkâmda olduğu gibi Allah'ın ihtarını deklare (tebliğ) eden Resul'dür de ondan. Dolayısıyla nasıl ki '*Allah'tan ve Resul'ünden gelen*' iki farklı ihtar (veya ahkâm) yok ise Allah ve Resul diye iki farklı itaat otoritesi de yoktur.

"Yoksa Allah, cihat edip Allah ve Resul'ü ve mü'minlerden başkasını kendilerine sırdaş edinmeyenleri bilmeden/ortaya çıkarmadan bırakılacağını mı sandınız? Allah yaptıklarınızdan haberdardır." (Tevbe 9/16)

Bu ayette de '*Allah ve Resul'ü ve mü'minler*' birlikte zik-

rediliyor. Ve üçü de birbirinden '**ve**' bağlacı ile ayrılıyor. Bir insanın Allah'ı ve Resulünü ve mü'minleri ayrı ayrı (müstakilen) sırdaş edinmesi mümkün olabilir mi? Olamayacağına göre demek ki Resul ve onunla birlikte bulunan mü'minleri sırdaş edinen Allah'ı sırdaş edinmiş, onlara ihanet edip müşrikleri sırdaş edinen ise Allah'a ihanet etmiş oluyor. Kast edilen bu olmalıdır.

"Mazereti olan Bedevi Araplar izin almak için geldiler. Allah ve Resul'üne yalan söyleyenler ise oturup kaldılar. Onlardan kâfir olanlara elem verici bir azap erişecektir." (Tevbe 9/90)

Bu ayetteki '*Allah ve Resul'üne yalan söylemek*' ifadesi ne anlama gelir? Bir insanın Allah ile konuşup O'na yalan söylemesi mümkün olmayacağına göre, savaşa katılmamak için Resul'e söylenmiş bir yalandan bahsediliyor olmalıdır. Ama görüldüğü üzere bu yalanın da Allah'a ve Resul'üne söylendiği beyan edilmiştir. Yani hem Allah'a hem Resul'e söylenmiş iki ayrı yalan olmadığı halde -kural olarak- '*Allah ve Resul'üne*' ifadesi kullanılmıştır. Demek ki '*Allah ve Resul'ü*' ifadesi iki farklı otoriteyi temsil etmemektedir.

"Kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde gidecek çok yer de bulur, genişlik de bulur. Her kim Allah'a ve Resul'üne hicret etmek maksadıyla evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse, kuşkusuz onun mükâfatı Allah'a düşer. Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir." (Nisâ 4/100)

Bir insanın aynı anda hem Allah'a hem Resulüne hicret

etmesi ne demektir? Burada Allah'a ve Resulüne doğru -coğrafi yönden- çıkılan iki farklı hicretten bahsedilmediği ve kast edilenin Allah yolunda hicret olduğu açıktır. Nitekim bu durum ayetin ilk bölümünde zaten zikrediliyor. Ama devamında da her zaman olduğu gibi Allah ve Resulü kalıbı kullanılıyor.

Tüm bu örnekler, Allah'a ve Resulüne itaat emreden ayetlerde müminlerin iki farklı itaat otoritesine yönlendirilmediğini ve istenenin Allah'ın Resulü ile bildirdiği ahkâma itaat olduğunu göstermek için yeterlidir. Zira **"Kim Resule itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur"** (Nisâ 4/80) buyrulan ayetten de anlaşılacağı üzere Allah'a itaat etmenin Resulüne itaat etmekten yani Allah'ın Resulü ile gönderdiği ahkâma/ayetlere/kitaba tabi olmaktan başka bir yolu yoktur. Çünkü Allah insanlarla tek tek konuşmuş değildir. Emir ve yasaklarını Resulleri vasıtası ile iletmıştır.¹ Resule düşen şey onları bize tebliğ etmek, bize düşen de onlara (tebliğ ettiği ayetlere, Resule) itaat etmektir. Ki Allah'a itaat etmiş olalım.

2) Kur'an Dışı (Gayr-i Metluv) Vahy Meselesi

Sünnetin Kur'an'dan bağımsız olup olmadığı ve otoritesi konusunda tartışılması gereken asıl konu Kur'an dışı vahyin var olup olmadığı meselesi değil var ise dahi bu şekilde gelen bir vahyin müminler için bağlayıcı olup olmadığıdır. Konuya bu şekilde bakıldığı zaman görülecektir ki, müminler için bağlayıcı olan vahy sadece Kur'an'dan ibarettir. Dolayısıyla geleneksel çevrelerin *"Sünnet Kur'an haricinde de müstakil bir otoriteye sahiptir çünkü o Kur'an dışı vahye dayanır"* şeklindeki iddiaları dayanaksız kalır. Bu konudaki delillerimiz şu ayetlerdir;

"De ki: 'Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır' demiyorum. Ben gaybı da bilmiyorum. Ben size 'ben bir meleğim' de demiyorum. BEN SADECE BANA VAHYOLUNANA TABİ OLUYORUM. De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?' Sen, Rablerinin huzurunda toplanacaklarından

dolayı korkanları ONUNLA (O VAHİYLE) UYAR. Onlar için Rablerinden başka ne bir dost ne de bir şefa-atçı vardır. Belki sakınırlar." (En'âm 6/50-51)

Görüldüğü üzere Resulullah kendisine ne vahyedilmiş ise sadece ona (o vahye) tabi olmuş ve bizi de onunla (o vahiy) uyarmıştır. Yani Resulullah'ın tabi olduğu bu vahiy her ne ise bizi uyardığı vahiy de odur. Peki nedir bu vahy? Kur'an mı yoksa Kur'an + sünnet mi? Cevabı yine ayet veriyor;

"...Bu KUR'AN bana VAHYEDİLDİ ki sizi ve ulaştığı kişileri onunla UYARAYIM." (En'âm 6/19)

Görüldüğü üzere Resulullah'a bizi uyarması için vahyedilen şey Kur'an'dır. Yani hem Resulullah'ın tabi olduğu ve hem de bizi uyardığı "o vahy" Kur'an'dır. Bu konuda başka ayetler de vardır;

"(Bu) KİTAP sana onunla mü'minleri UYARMAN ve ÖĞÜT VERMEN için indirildi. Artık bu konuda göğsünde bir sıkıntı/şüphe olmasın. (Ey Mü'minler! Siz de) Rabbinizden size indirilene (bu kitaba/Kur'an'a) tabi olun. Ve ondan başka bir evliyaya (Allah'a yakın olduğunu sandığınız velilere) tabi olmayın. Ne kadar da az/azınız bu öğüdümüzü tutuyor." (A'râf 7/2,3)

"Biz onların ne dediklerini çok iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin. Sen tehdidimden korkanlara KUR'AN ile ÖĞÜT VER." (Kaf 50/45)

"Sen, sana vahyedilene (Kur'an'a) sımsıkı sarıl. Çünkü sen -onun sayesinde- doğru yol üzerindesin. O -sana vahyedilen Kur'an- hem senin için hem de kavmin için bir öğüttür. Ve hepiniz ileride ondan sorumlu tutulacaksınız (sual olunacaksınız)." (Zuhrûf 43/43,44)

Müminler için Kur'an haricinde bağlayıcı nitelikte bir vahiy yok ise (ki olmadığı yukarıda zikredilen ayetlerle sabittir), bu durumda Resulün -Kur'an dışı vahye dayandığı iddia edilen- beyan görevi ve hikmeti öğretmesi de zaten açıklığa kavuşmuş olur. Zira madem Kur'an dışında bağlayıcı bir vahiy yok o halde Resulün bu görevleri de Kur'an kapsamında olmalıdır. Ama buna rağmen biz bu her iki kavramı da kısaca incelemek istiyoruz.

¹ Bu konuda daha detaylı bilgiler için bkz: Zeki Bayraktar, Kur'an ve sünnet ama hangi sünnet, Süleymaniye vakfı y, 2016, s.124-140

3) Resulün Beyan Görevi

Kitabı beyan görevi sadece Resule değil ehli kitaba da yüklenmiştir;

“Allah, kitap verilenlerden, “Onu (kitabı) mutlaka insanlara BEYAN EDECEK ve GİZLEMEYECEK-SİNİZ” diye söz almıştı. Onlar ise bunu kulak ardı ettiler ve onu az bir dünyalıkla değiştiler. Yaptıkları alış-veriş ne kadar da kötü.” (Âl-i İmrân 3/187)

Bu ayette de görüldüğü üzere Kur’an “beyan” kelimesine –bu kelimenin dilimizdeki kullanımına benzer şekilde– ‘gizlemeden bildirmek’ manasını yüklemiştir.² ‘Kira gelirim beyan ettim’, ‘bu konudaki görüşümü beyan ettim’ ifadelerinde olduğu gibi. Yani beyan açıklamak değil bildirmektir. Resul, kendisine indirilen vahyi/kitabı hiçbir tarafını gizlemeden beyan edecektir. Yani insanlara bildirecektir. Dolayısıyla bu bir tebliğ görevidir. Zira –aşağıda da izah edileceği üzere– Resulün yegâne görevi budur (tebliğ).³

Şimdi Resulün beyan görevi ile ilgili ayetleri okuyalım;

“Sana bu Zikri/Kur’an’ı indirdik ki, kendilerine indirileni insanlara beyan edesin. Umulur ki onlar da düşünürler.” (Nahl 16/44)

“Bu kitabı sana (yalnızca şu amaçla) indirdik ki; hakkında ihtilafa düştükleri şeyleri insanlara beyan et (ihtilafları bu kitapla çöz) ve (böylece bu kitap) iman eden toplum için bir hidayet ve rahmet olsun.” (Nahl 16/64)

“Sana bu kitabı indirdik ki; -bu kitap- Müslümanlar için her şeyi beyan etsin, hidayet, rahmet ve müjde olsun (bu kitap her şey için bir beyan/at olsun...)” (Nahl 16/89)

Görüldüğü üzere Resul kendisine indirilen “bu kitabı” açıklamayacak, insanlara beyanatı “bu kitapla” yaparak yani bu kitabın hiçbir bölümünü gizlemeyerek, onu olduğu gibi tebliğ ederek insanlara bildirecektir. Ve böylece daha önce de indirilen ama ehli kitap tarafından üzeri örtülen hakikatleri/zikri aşikâr hale getirecek ve aralarındaki ihtilafları da çözecektir. Ama tüm

bunları kendisine indirilen “bu kitapla” yapacaktır. Onu tafsil ederek (açıklayarak) değil tebliğ ederek yapacaktır. Çünkü Resulün Kur’an’ı açıklamak (tafsil) gibi bir görevi ve yetkisi yoktur. Allah bu yetkiyi kendisinden başka hiç kimseye vermemiş ve kendi kitabını bizzat kendisi tafsil etmiştir. Eğer vermiş olsaydı insanlar/bizler kulluğu Allaktan başkasına yapmış olurduk.⁴

Şimdi Resule beyan görevini yükleyen ayetlerde olduğu gibi ‘*kitabun enzalnahu/enzelna ileyke -bu kitabı sana indirdik ki...*’ şeklinde başlayan şu ayetleri birlikte okuyalım ki Resulün yaptığı her fiili kitapla yaptığını açıkça görmüş olalım;

“Bu hak Kitabı sana indirdik ki; insanlar arasında Allah’ın senden istediği şekilde (onunla) hüküm veresin. Sakın hainlerin savunucusu olma.” (Nisâ 4/105)

“Bu kitabı sana indirdik ki; Rablerinin izni ile (onunla) insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarasın ve onları aziz ve hamid olan Allah’ın yoluna iletessin.” (İbrâhîm 14/1)

“Kendinden öncekileri tasdik eden bu mübarek kitabı sana indirdik ki; şehirlerin anası (olan Mekk) halkını ve çevresindekileri (onunla) uyarasın.” (En’âm 6/92)

Görüldüğü üzere bu ayetlerde de Resule tıpkı beyan görevi yüklenen ayetlerde olduğu gibi ‘*Bu kitabı sana indirdik ki; Yapasın*’ deniyor. Demek ki Resul her ne yapacak ise bunu kitapla yapacaktır. Zira ona kitap bunun için indirilmiştir. O halde şimdi de aynı kalıpla gelen ve Resul’e ‘*beyan*’ görevini yükleyen şu ayetleri (tekrar) okuyalım;

“Bu kitabı sana (yalnızca şu amaçla) indirdik ki; hakkında ihtilafa düştükleri şeyleri insanlara beyan edesin (ihtilafları bu kitapla çöz) ve (böylece bu kitap) iman eden toplum için bir hidayet ve rahmet olsun.” (Nahl 16/64)

“Sana bu kitabı indirdik ki; Müslümanlar için her şeyi beyan etsin, hidayet, rahmet ve müjde olsun (bu kitap her şey için beyan/at olsun...)” (Nahl 18/89)

2 Bakara 2/159; Âl-i İmrân 3/187; Mâide 5/15; En’âm 6/91

3 Nûr 24/54; Nahl 16/35; Ankebut 39/18 vd

4 Hûd 11/1-2; En’âm 6/114; Yûnus 10/37; Yûsuf 12/111; Fussilet 41/3,44

“Sana bu Zikri/Kur’an’ı indirdik ki, kendilerine indirileni insanlara beyan edesin. Umulur ki onlar da düşünürler.” (Nahl 16/44)

“

Özetle Resulullah “bu kitabın” içindeki ihtilafları çözmeyecek, ihtilafları BU KİTAPLA çözecektir.¹ Bu kitap hakkında hüküm vermeyecek, hükmü BU KİTAPLA verecektir.² Bu kitabı karanlıklardan aydınlığa çıkarılmayacak, insanları karanlıklardan aydınlığa BU KİTAPLA çıkaracaktır.³ Bu kitap hakkında uyarmayacak, insanları BU KİTAPLA uyacaktır.⁴ Ve nihayetinde bu kitabı beyan etmeyecek, insanlara beyanatı BUKİTAPLA yapacaktır.⁵ Ve böylece zaten apaçık (mubin) olan bu kitapla her konuyu aşikar (ayan-beyan) hale getirmiş olacaktır.⁶

”

“Ey Kitap Ehlî! Size Resul’ümüz gelmiştir; Kitaptan gizlediklerinizin çoğunu beyan eden, çoğundan da vazgeçen, size Allah’tan nur ve apaçık (bir) kitap gelmiştir.” (Mâide 5/15)

İnsanlar da Resul’ün tebliğ ettiği bu kitabı düşünerek ve bu kitaba tabi olarak kurtuluşa erecektir.⁷

Sonuç olarak Resule beyan görevi yüklenen ayetlerde şu emredilmektedir; “**Ey Resul! Sana “bu kitabı” onunla beyanat vermen ve böylece gizlenen hakikatleri ayan-beyan (aşikâr) hale getirmen için indirdik. İnsanlara bu kitapla beyanat ver ki kendilerine indirilen -ama ehl-i kitabın gizlediği- hakikatleri ortaya çıkar, onları bu son kitabımızla ayan-beyan hale getir ve aralarındaki ihtilafları da bu kitapla çöz...**”

1 Nahl 16/64

2 Bakara 2/213; Nisâ 4/105; Hadid 57/25

3 İbrâhîm 14/1

4 En’âm 6/92

5 Nahl 16/44

6 Mâide 5/15; Nahl 16/44,89

7 Mâide 5/16; En’âm 6/155; A’raf 7/3; Nahl 16/44; Sad 38/25

4) Resulün Hikmeti Öğretmesi

Geleneğe göre “Resulün kitabı ve hikmeti öğretmesi, Kur’an’ı ve sünneti öğretmesidir. Yani hikmet kitaptan ayrı bir şeydir. Ve bunun pratikteki karşılığı da hadislerdir.” Geleneğin bu konudaki en önemli dayanağı Resulullah’a (aslında tüm Nebi-Resullere) verilen hikmetin ilgili ayetlerde kitaptan ayrı bir şekilde zikredilmiş olmasıdır. Bu durum hikmetin kitaptan ayrı bir şey olduğu ve pratikte hadislere/sünnete tekabül ettiği şeklinde yorumlanır. Geleneğin iddiası böyledir. Acaba gerçek böyle midir?

Kur’an “Resulün yegâne görevi apaçık tebliğdir” diyor.⁸ Yani Resulün tüm görevleri tebliğ kapsamına alınıyor. O halde Muhammed as, Resul vasfı ile her ne yapmış ise bunu tebliğ görevi kapsamında yapmıştır. Bunun aksi iddia edilemez. Demek ki muhtelif ayetlerde Resulün fiilleri olarak zikredilen -hikmeti öğretmek ve kitapla beyan etmek şeklindeki- tüm fiiller de Resulün tebliğ görevi kapsamındadır. Bu böyle kabul edilmez ve ‘hayır, Resulün görevi sadece tebliğ değil, o ayrıca hikmeti de öğretti ve kitabı da beyan etti yani kitabı açıkladı, bunlar Resulün kitabı öğretmesinden (tebliğinden) başka şeylerdir, bunları ayrıca yapmıştır...’ denirse şu ayetler görmezden gelinmiş olur;

“Sana düşen şey sadece tebliğdir.” (Âl-i İmrân 3/20)

“Resul’e düşen sadece apaçık tebliğdir.” (Nûr 24/54; Ankebut 39/18))

“Resullerin görevi apaçık tebliğden başka nedir?” (Nahl 16/35)

Bu ayetlerde açıkça zikredilen 2 önemli husus var; 1) Resulün görevi sadece tebliğdir, 2) Ve Resulün bu tebliği apaçıktır, öyle olmak zorundadır. Yani Resul tebliğini gizli-kapaklı şekilde değil açık-seçik olarak yapacaktır. Aldığı vahyi kamuya/halka/insanlara, olduğu gibi, ilave veya eksiltme yapmadan ve aktif biçimde tebliğ edecektir. Ve bunu herkesin duyacağı biçimde yapacaktır. Bunları bir süreliğine bekletmesi,

8 Âl-i İmrân 3/20; Nahl 16/35; Nûr 24/54; Ankebut 39/18

ertelemesi, dilediğini tebliğ edip dilediğini gizlemesi, bir kısmını başka zamana bırakması, insanların tesadüfi gözlemlerine güvenmesi yani pasif olarak yapması mümkün değildir. Eğer böyle yaparsa elçilik görevini yapmamış olur;

“Ey Resul! Rabbinden sana ne indirildiyse onu tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan –elçilik– görevini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Allah, kâfirler topluluğunu yola getirmez.” (Mâide 5/67)

Demek ki Resulullah kendisine ne vahyedilmiş ise hepsini aktif ve apaçık biçimde kamuya/halka/insanlara tebliğ etmiştir. Bunun aksi kabul edilemez. Ama geleneğin yaklaşımı böyle değildir. Geleneğe göre sünnet hadisler de Kur’an dışı vahye dayanır. Geleneğin bu yaklaşımı büyük bir çelişki barındırır. Çünkü vahye dayandığını iddia ettikleri bu hadisler (dolayısıyla tüm müminleri bağlayan sünnet) Resulullah’ın aktif-apaçık tebliği sayesinde değil de ashabın özel gayreti sayesinde bize ulaşmış gibidir. Geleneğin iddiaları bu anlama gelmektedir. Çünkü geleneğe göre hadisler/sünnet; *“Ashabın özel gayreti ve dikkati sayesinde tespit edilmiş ve onlar sayesinde bize ulaşmıştır, ashabın özel bir gayreti ve ihtimamı olmasa idi bunların bize intikal etmesi mümkün değildi, hatta onlar bazı sünnetleri Nebimizi bevlederken vs. gözetlemeleri sayesinde, bazılarını tesadüfen, bazılarını da Nebimizin vefatından sonra eşlerine sordukları sorular sayesinde tespit etmişlerdir, böylece gizli kalan sünnetleri ortaya çıkarmışlardır, nitekim hadislerin daha sonra yazılması/tedvin edilmesi de sünnetin kaybolma tehlikesi nedeni ile tedbiren yapılmıştır, böylece sünnetin kaybolma tehlikesi de ortadan kalkmıştır (Nebimiz bunu düşünmemiştir!)...”*

Evet, geleneğin hadislerle/sünnetle ilgili iddiaları bu anlama gelmektedir. Bu algıya göre ashabın özel bir gayreti ve bazı tesadüfi gözlemleri bulunmasaydı – vahye dayandığını iddia ettikleri- hadislerin/sünnetin kaybolması işten bile değildi.

Resulullah’ın kendisine gelen vahyi tümüyle tebliğ etmediği ve/veya bunu açık-seçik (herkesin işiteceği/göreceği bir şekilde) yapmadığı manasına gelen bu

tür yorumların batıl olduğu açıktır. Resulullah kendisine gelen vahyin tümünü açıkça tebliğ etmiştir. Çünkü Resulün görevi –sadece tebliğ değil- apaçık tebliğdir. O, vahye dayanan hiçbir bilgiyi saklamamış ve hiçbirini zamana da bırakmamıştır. Bunların hiçbirini kesinlikle insanların tesadüfi gözlemlerine –hele hele gizlice yapılacak tespitlere- bırakmış olamaz. O, elçilik görevi ile bağdaşmayan bu tür yaklaşımlardan beridir.

Muhammed as’ın elbette ki kamuya açıkça tebliğ etmediği söz ve fiilleri de vardı. Çünkü onun Kur’an haricindeki söz ve fiilleri vahy değildi. Dolayısıyla bunları kamuya açıkça tebliğ etmesi gerekmiyordu. Ama gelenek onun Kur’an harici söz ve fiillerini de vahye dayandırdığı için böyle bir çelişkiye düştü. Resulullah, Mâide 67 gereğince kendisine indirilen tüm vahyi açıkça tebliğ etmiş ve risalet görevini tamamlamıştır. Ve onun tebliğ ettiği bu risalet de ilahi koruma altında bize ulaşmıştır (Kur’an).

Allah, Resulüne vahyederek neleri indirmiş/öğretmiş ise Resul de onları apaçık biçimde tebliğ etmiş ve bunları müminlere öğretmiştir. Allah Resulüne kitap ve hikmet indirdiğine göre,⁹ Resul de kendisine indirilen bu kitap ve hikmeti açık biçimde tebliğ etmiş ve müminlere bunları öğretmiş olmalıdır. Nitekim öğretmiştir de.¹⁰ İlgili ayetler şöyledir;

“Rabbimiz! Onlara kendi aralarından bir Resul gönder de senin ayetlerini okusun ve onlara kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları arındırsın.” (Bakara 2/129)

“Nitekim kendi içinizden size ayetlerimizi okuyan ve sizi arındıran ve size Kitabı ve Hikmeti öğreten ve bilmediklerinizi öğreten bir Resul gönderdik.” (Bakara 2/151)

“Andolsun ki Allah, kendi içlerinden onlara bir Resul göndermekle mü’minlere lütufta bulunmuştur. (Ki o) Onlara ayetlerini okuyor ve onları arındırıyor ve onlara Kitabı ve Hikmeti öğretiyor. (Oysa) Onlar daha önce açık bir sapıklık içindeydiler.” (Âl-i İmrân 3/164)

9 Nisâ 4/113

10 Bakara 2/129,151; Âl-i İmrân 3/164; Nisâ 4/113; Cuma 62/2

“Allah, sana Kitabı ve hikmeti indirmiş ve (böylece) sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah’ın sana olan lütfu büyüktür.” (Nisâ 4/113)

“O (Allah) ki, onlara ümmîler içinden kendilerine bir Resul göndermiştir, o (Resul) onlara (Allah’ın) ayetlerini okuyor ve onları arındırıyor ve onlara Kitabı ve hikmeti öğretiyor. (Oysa) Onlar daha önce açık bir sapıklık içindeydiler.” (Cuma 62/2)

Görüldüğü üzere bu ayetlerde Resule nispetle zikredilen 5 fiil bulunmaktadır; 1) Ayetleri okumak (tilavet etmek), 2) Kitabı öğretmek, 3) Hikmeti öğretmek, 4) Bilmediklerimizi öğretmek, 5) Mü’minleri arındırmak.

Resulün bu ayetlerdeki temel fiili ilk fiili olan ayetleri okumaktır. Diğer tüm fiilleri ardışıktır. Nitekim diğer fiillerin sıralaması değiştiği halde ‘ayetleri okumak’ fiilinin sırası hiç değişmemekte ve daima ilk sırada yer almaktadır. Çünkü Resulün yaptığı temel fiil budur. Resul ayetleri okuyarak kitabı müminlere öğretmiş olur. Kitabı öğretince de kitabın içindeki hikmetleri yani “hikmetli kitabı”¹ öğretmiş olur. Ve böylece onlara bilmedikleri şeyleri öğretmek nihayetinde onları başta şirk olmak üzere tüm manevi kir ve hastalıklardan arındırmış olur. Demek ki Resulün bu ayetlerdeki 5 fiili birbirinden bağımsız değildir. Zira ‘ayetleri okumak’ fiili ile ‘kitabı öğretmek’ fiilinin birbirinden bağımsız olduğu söylenebilir mi? Eğer bu kabul edilmez ve ‘Resulullah Kitabı öğretmek Kur’an’ı, hikmeti öğretmek de hadisleri/sünneti öğretmiştir, zira hikmet kitaptan, hadis/sünnet de Kur’an’dan farklıdır’ denirse şu soruları cevaplamak gerekir;

1) Resulullah Kitabı öğretmek Kur’an’ı, hikmeti öğretmek de hadisleri/sünneti öğretmiş ise bize bilmediklerimizi ne yaparak (hangi fiil ile) öğretmiştir?

2) Ve dahi o bizi ne yaparak (hangi fiil ile) arındırmıştır?

3) Bu ayetlerdeki “kitabı öğretmek” fiilinin karşısına “Kur’an’ı öğretmek” yazıyor isek “ayetleri okumak” fiilinin karşısına ne yazacağız?

1 “Elif. Lam. Ra. İşte bunlar hikmet dolu Kitab’ın ayetleridir.” (Yunus 12/1); “İşte bu ayetler, hikmet dolu Kitab’ın ayetleridir.” (Lokman 31/2); “Hikmet dolu/hikmetli Kur’an hakkı için.” (Yâsin 36/2)

4) Resul, ayetleri okuyarak kitabı öğretiyor ise yani ayetteki ilk fiil ile ikinci fiil arasındaki bağlantı/ardışıklık kabul ediliyor ise (ki bu zorunlu olarak kabul ediliyor) neden diğer fiiller arasında da benzer bağlantıların/ardışıklığın var olduğu kabul edilmiyor?

5) Buna rağmen hala “hikmet, kitaptan ayrı –müstakil– bir öğretiler, Allah Resulüne kitap ile Kur’an’ı, hikmet ile de hadisleri/sünneti vahyetmiştir, bu ikisi ayrı ayrı vahyedilen şeylerdir, çünkü ayette bunlar ayrı ayrı zikredilmiştir” denecek ise şunları soralım;

Nisâ 113’te “Allah, sana Kitabı ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir...” buyruluyor. Allah Resulüne kitap ile Kur’an’ı, hikmet ile de sünneti vahyetmiş ise (geleneğin iddiası böyle), bilmediklerini öğretmek için neyi/neleri vahyetmiştir? Allah’ın Resulüne 1) kitap, 2) sünnet, 3) bilmediği şeyleri öğretme şeklinde 3 farklı vahyi mi olmuştur? Böyle bir vahy olmuş ise bu nedir ve biz bunu nerede bulacağız? Yoksa (ki yok) bu ne anlama gelir? Zira bu ayetteki “bilmediğin şeyleri öğretmiştir” ifadesi de tıpkı kitap ve hikmet gibi “ve” bağlacından sonra zikredilmiyor mu?

6) Benzer şekilde Resulün bize kitabı ve hikmeti ve bilmediğimiz şeyleri öğrettiği ayetlerle sabittir. Hikmet kitaptan/Kur’an’dan ayrı bir öğreti ise (iddia böyle) Resulün bilmediğimiz şeyleri öğretmesi için de ayrı bir öğretisi var olmalı değil midir? Peki var mıdır böyle bir öğretisi?

7) Aynı şeyler “(Ey İsa) ...Sana Kitabı ve hikmeti ve Tevrat’ı ve İncil’i öğrettim...” (Mâide 5/110) ayeti için de söylenebilir. Zira bu ayetteki Kitap ve hikmet, Tevrat ve İncil’den başka bir kitap olabilir mi? Olamaz. Çünkü Rabbimizin tüm Nebilerine verdiği kitap,² aslında tek bir kitaptır.³ Çünkü bu kitaplar için Bakara 177’de ‘el-Kitabe/Kitap’ şeklinde tekil bir ifade kullanılmaktadır. Dolayısıyla “Kitap ve hikmet ve Tevrat ve İncil” ifadeleri ayrı ayrı zikredilerek ilk zikredilen Kitap ifadesi Tevrat ve İncil kelimeleri ile tefsir edilmiş olmaktadır.

2 En’âm 6/89

3 Bakara 177 şöyledir; “İyilik, yüzünüzü doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. İyilik; Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve nebilere inanıp güvenen kişinin yaptığıdır.” Görüldüğü üzere burada melekler ve nebiler şeklindeki çoğul ifadelerden sonra kitaplar değil “el-Kitabe” yani “Kitap” şeklinde tekil form kullanılmıştır. Bu, tüm nebilere vahyedilen kitabın –esas/öz itibari ile– aslında tek bir Kitap olduğunu gösterir.

Zira “ve” bağlacı sadece mugayeret ve tefrik için değil atf-ı tefsir için de kullanılır.⁴ Yani bu ifade ile Rabbimiz Elçisi İsa'ya ‘Sana Tevrat ve İncili yani içinde hikmet bulunan kitabı (hikmetli kitabı) öğrettim’ demiş olur.

Demek ki Resulün bu ayetlerde zikredilen 5 fiilin ar- dışık olduğu ve tümünün ilk fiile bağlı olarak geliştiği açıktır. Resulün buradaki temel fiili ayetleri okumak/ tebliğ etmek, maksadı ise mü'minleri arındırmaktır. Nitekim Beydavî tefsirinde de bu ayetlerdeki ‘mü'min- leri arındırmak’ ifadesinin fiil ve maksat olarak bazen ‘kitabı ve hikmeti öğretme’ fiilinden önce bazen ise sonra zikredildiği belirtilerek Resulün asıl maksadının mü'minleri arındırmak olduğuna işaret edilmiştir.⁵

Hikmet, Önceki Nebilere de Verilmiştir

Sünnetin Kitaptan bağımsız olmadığını (Kitabın tat- biki olduğunu) gösteren delillerden biri de Kur'an'da kıssa edilen Nebi-Resullerdir. Daha doğrusu hikmetin önceki Nebi-Resullere de verilmiş olmasıdır. Eğer hik- met kitaptan ayrı bir öğreti olsa idi yani önceki Nebi- lerin de –kitaptan ayrı- müstakil öğretileri/sünnetleri olsa idi, bunun Kur'an'da mutlaka bir karşılığı olurdu. Ama Kur'an'da kıssa edilen hiçbir Nebi-Resulün böyle bir öğretiye sahip olduğunu görmüyoruz. Kur'an, buna dair en ufak bir işaret dahi içermiyor.

Allah tüm Nebilere “Kitap ve hikmet/hikmetli kitap” vermiş ve onlar da aldıkları bu hikmetli kitabı Resul olarak tebliğ etmişlerdir;

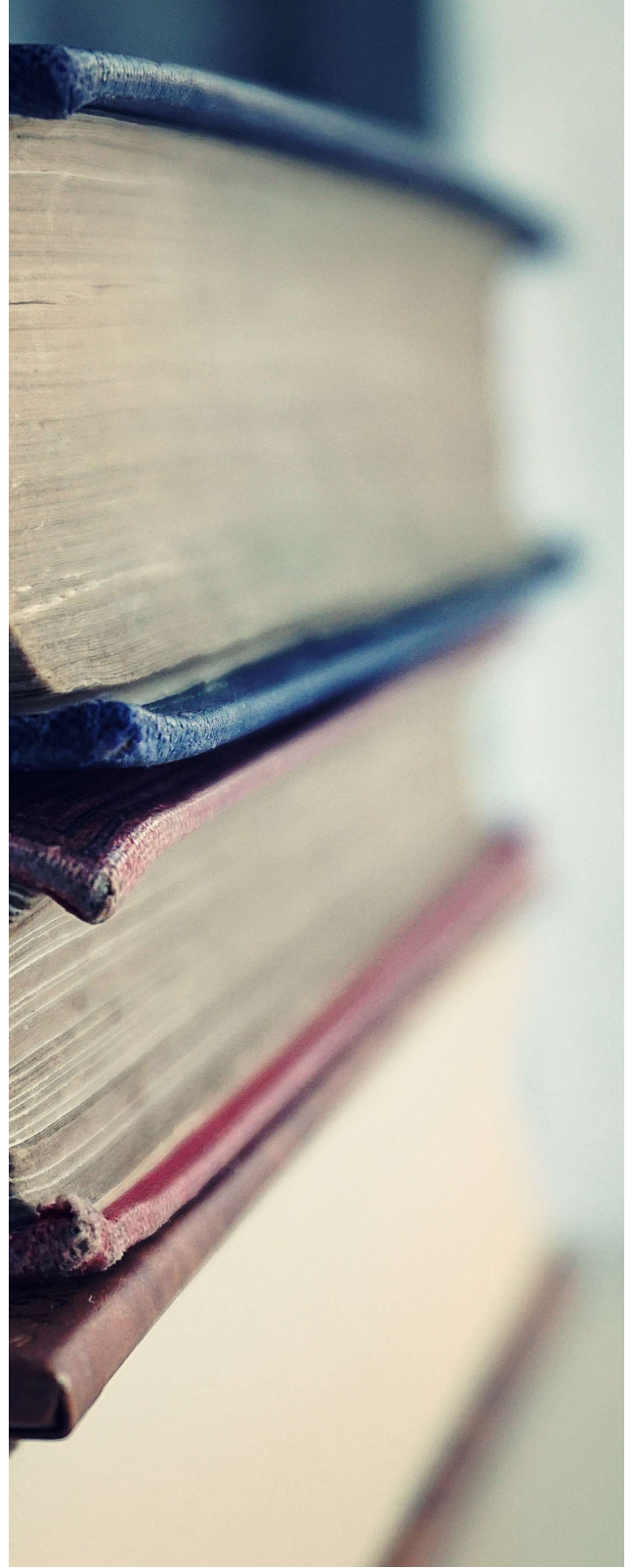
“İşte onlar,⁶ kendilerine Kitap ve hikmet ve Nebilik verdiğimiz kimselerdir.” (En'âm 89)

İnsanlar da Nebi-Resullerin tebliğine karşı takındıkları tavra göre mü'min, kâfir veya münafık olmuşlardır. Al

4 'Vav/Ve' harfi 'Atf-ı Beyan' veya 'Atf-ı Tefsir' için de kullanılır. Böylece kendinden önce- ki kelimeyi (mâkablini) kendinden sonraki kelime ile tefsir eder (mâkablini yani mâtufun aleyhin mefhumunu te'kid ve izah eder). Bkz; Cürcî Şahin Atıyye, Süllemül-lisân fî's-sarfî ve'n-nahvî ve'l-beyân, Dâru Reyhaniyyi li't-tibâati ve'n-neşr, 4. Baskı, Beyrut, trs., s. 351 (625 nolu paragraf)

5 Beydavi tefsiri, Bakara 2/151

6 En'âm 83'ten itibaren adı zikredilen Nuh, İbrahim, Lut, İshak, Yakub, Davud, Süleyman, Eyyub, Yusuf, Zekeriyâ, Yahya, İlyas, İsmail, Elyesa, Yunûs, Musa, Harun, İsa ve onların babaları, soyları ve kardeşlerinden olan diğer Nebiler yani tüm Nebi-Resuller (hepsine selam olsun).

lah'ın Elçilerini yalancı sayanlar kâfir,¹ “işittik ve itaat ettik” diyenler ise mü'min oldular.² Bazıları da inanmadığı halde inanmış gibi davranarak (“işittik ve itaat ettik” dediği halde inanmayarak) münafıklığı tercih ettiler.³ Yani tüm bu inanç grupları Nebi-Resullerin tebliğ ettikleri vahye/kitaba verilen tepkilerle şekillendi. Nebi-Resullerin kitap harici sözlerine karşı takınılan tavır-inanç/iman bağlamında- bir etkisi olmadı. Çünkü bunlar bağlayıcı değildi. Dolayısıyla Kur'an da bu konulara iman bağlamında bir anlam yükledi.

Yani Nebi-Resullerin tebliğ ettikleri vahyi/kitabı kabul edenler onun hikmetini de kabul etmiş oldular. Zira Kur'an'da ‘Resullerin tebliğ ettiği kitabı/vahyi kabul ettiler ama hikmetini kabul etmediler’ şeklinde nitelenen hiçbir kavim veya grup yoktur. Çünkü Nebi-Resuller kitaptan başka bir şey tebliğ etmediler. Onların kitaptan başka bir öğretileri olmadı. Dolayısıyla pratikte de ‘Nebi-Resulün kitap harici sözlerini (hikmetini) kabul edenler ve etmeyenler’ şeklinde bir gruplaşma olmadı. Kur'an'da böyle bir niteleme veya böyle bir tasnif yoktur. Oysa Nebilerin kitap harici sözleri ve içtihatları da olmuş ve Kur'an bunları bize nakletmiştir. Hatta bunlara yapılan itirazlar da olmuştur. Ama Kur'an Nebilerin bu sözlerine karşı yapılan itirazları yargılamadı. Çünkü bunlar bağlayıcı değildi.⁴

Tüm Nebiler aldıkları vahyi/kitabı Resul olarak tebliğ etmiş ve mü'min-kâfir gibi inanç grupları da buna göre şekillenmişti;

“Kardeşleri Nuh onlara şöyle demişti: ‘Sakinmaz mısınız? Bilin ki ben size gönderilmiş güvenilir bir Resul’üm. Artık Allah’tan çekinin ve bana itaat edin.’ ... (Onlar da) ‘Şu aşağılık kimseler peşindeyken sana inanmamızı mı bekliyorsun?’ dediler.” (Şuarâ 26/106-108-111)

“Kardeşleri Hud onlara şöyle demişti: ‘Sakinmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir Resul’üm. Artık Allah’tan çekinin ve bana itaat edin.’ ... (Onlar da) Dediler ki, ‘Sen öğüt versen de verme-

sen de bizim için bir şey değişmez. Zaten eskilerin huyu hep böyledir (bu dediklerin eskilerin yalanlarından başka bir şey değildir). Biz azaba uğrayacak değiliz.’ Böylece Hud’u yalancı yerine koydular, biz de onları helak ettik. Bunda kesin bir ibret var ama bunların çoğu inanacak değillerdir.” (Şuarâ 26/124-126-136-139)

“Kardeşleri Salih onlara şöyle demişti: ‘Sakinmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir Resul’üm. Artık Allah’tan çekinin ve bana itaat edin.’ ... (Onlar da) Dediler ki, ‘Sen iyice büyülenmiş kişilerden olmuşsun, oysa bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Haklıysan bize bir belge getir.’ (Şuarâ 26/142-144-153-154)

Eğer sünnet ile ilgili geleneğin yukarıda özetlenen yaklaşımı doğru olsa idi, yani sünnet, Kitabın haricinde olan bir öğreti/rehberlik/örneklik olsa idi, bu elbette ki önceki Nebi-Resuller için de böyle olacaktı. Yani onların da Kitap haricinde hadisleri/sünnetleri bulunacaktı. Böyle bir durumda ise her kavmin bu hadislerle yaklaşımı (inanmayan-inanan bağlamında) çeşitlilik gösterecek ve biz de bunları Kur'an'dan görüyor olacaktık. Zira muhtelif detayları nakleden Kur'an'ın bunları da bize nakletmemesi beklenemezdi. Ama Kur'an'ın naklettiği böyle bir olay/tartışma/konu bulunmuyor. Neden? Çünkü Nebi-Resullerin kitap haricinde tebliğ ettikleri böyle bir öğretileri bulunmuyor ve dolayısıyla böyle bir pratik gelişmiyor da ondan.

Bunun tek istisnası belki Musa-Samiri kıssası olabilir. Ne var ki bu kıssanın naklettiği bilgiler de tezimizi destekler mahiyettedir. Çünkü Samiri insanları Musa as'ın yokluğunda Resulü istismar ederek, Resul adına konuşarak sapırtıyor. İlgili bölüm şöyledir;

“Musa, Samiri’ye dönerek: ‘Senin derdin ne?’ dedi. Samiri dedi ki ‘Ben onların göremediklerini görmüş ve Resulün yoluna sıkı sıkıya bağlanmışım. Ama onu daha sonra hayatımdan çıkardım, hepsi bu. Canım böyle istedi.’ Musa: ‘Öyleyse def ol!’ dedi. ‘Yaşadığın sürece senin cezan ‘Bana dokunmayın!’ demendir. Senin için kaçamayacağın bir gün de var. Yanından ayrılmadığın ilahını gör şimdi. Onu ateşte eritecek sonra da toz halinde denize serpeceğiz.’” (Tâhâ 20/96-97)

1 Enfâl 8/31; Şuarâ 26/106-111;124-26;142-44;153-54;161-64 vd

2 Bakara 2/285; Nûr 24/51

3 Âl-i İmrân 3/72; Nûr 24/47

4 Enfâl 8/5,6; Yûsuf 12/17,63-66; Kasas 28/19; Ahzab 33/37; Mücadele 58/1; Tahrim 66/4,5

Görüldüğü üzere Samirî, 'Ben onların göremediklerini görmüş ve Resulün yoluna sıkı sıkıya bağlanmışım' diyor. Yani Musa'nın yokluğunda Musa'yı/Resulü istismar ediyor. İnsanları bu şekilde şirke düşürüyor. Ama Musa (a.s) geri dönünce de gerçek ortaya çıkıyor. Demek ki, bugün Muhammed as'ın -şahsen- geri dönmesi mümkün olmadığına göre onun Resul olarak tebliğ ettiği Kur'an'ı (Resul Muhammed'i) geri döndürmekten başka çaremiz bulunmuyor. Tüm Samirî'leri Musa (a.s) gibi 'def ol' diyerek kovmalı ve Resul Muhammed'i (Kur'an'ı) hayatımıza geri döndürmeliyiz.

Nebi-Resullerin Kitap ile Hüküm Vermesi

Tüm Nebiler "Kitap ve hikmet"⁵ almış ve aldıkları bu "hikmetli kitabı"⁶ Resul olarak kavimlerine tebliğ etmişlerdir. Ve de yalnızca Kitapla hüküm vermişlerdir;

"İçinde hidayet/rehberlik ve nur bulunan Tevrat'ı biz indirdik. Allah'a teslim olmuş Nebîler, Yahudiler arasında onunla hükmederlerdi..." (Mâide 5/44)

"Gerçekleri içeren bu Kitabı sana, önceki Kitapları onaylayıcı ve koruyucu özellikte indirdik. O halde aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet..." (Mâide 5/48)

"Ey Yahya, Kitab'ı sıkı tut/ona kuvvetle sarıl" (dedik). Daha çocukken ona hikmet (doğru karar verme yeteneği) vermiştik." (Meryem 19/12)

"Biz, gerçekleri içeren bu kitabı sana indirdik ki, insanlar arasında onunla Allah'ın gösterdiği şekilde hükmedesin. Sakın hainlerin savunucusu olma." (Nisâ 4/105)

Görüldüğü üzere tüm Nebi-Resuller Kitap ile hükmetmişlerdir. Onların tebliğ ettikleri de tatbik ettikleri de **el-Kitap**'tır.⁷ Zira hükmü Kitap ile veren bir Nebi-Resulün tatbikatı da elbette ki Kitap ile olacaktır. Bunun aksi mümkün değildir.

Tüm bunlar Nebi-Resullerin tebliğ ettikleri Kitap(lar)

haricinde müminler için bağlayıcı nitelikte başka bir öğretilerinin (hadislerinin) bulunmadığını ve hepsinin rehberliği Kitap ile yaptığını gösterir. Ancak Kur'an ile sabittir ki görevleri Kitabı tebliğ etmekle sınırlı olan Nebi-Resuller, daima istismar edilmiş ve ilahlaştırılmışlardır. Bu geçmişte de böyle olmuştur günümüzde de böyle olmaktadır;

"Allah'ın kendisine Kitap ve hikmet ve nebîlik verdiği bir kimsenin insanlara; 'Allah'tan önce bana kul olun!' demesi olacak şey değildir. Onun diyeceği şudur: 'Kitabı öğrenmeniz ve özümsemenize karşılık Rabbinizden yana tavır koyan -Rabbanî- kimse-ler olun.'" (Âl-i İmrân 3/79)

"Samiri dedi ki 'Ben onların göremediklerini görmüş ve Resulün yoluna sıkı sıkıya bağlanmışım. Ama onu daha sonra hayatımdan çıkardım, hepsi bu. Canım böyle istedi.'" (Tâhâ 20/96-97)

Demek ki Samirî (ve takipçileri) insanları Resulü istismar ederek saptırıyor. Yani şeytan çoğunlukla sağdan yanaşır.⁸ Sağdan gelen şeytandan korunmanın yegâne yolu Kitaba tutunmaktır. Çünkü şeytan Allah'ın -kitabına sarılan- muhlis kullarını saptıramaz.⁹ Ama Kitaba sarılmayan, hele de Kitaba şaşı bakanları öyle bir saptırır ki, onlar, saptıkları halde kendilerini hala hidayette zannederler.¹⁰

Ağaca tutunamayan yaprağı rüzgârın ufak bir esintisi nasıl savuruyorsa, Kitaba tutunamayan insanı da şeytanın fısıltısı savurur.

5 En'âm 6/89

6 Yûnus 12/1; Lokman 31/2; Yâsîn 36/2

7 Bakara 2/177

8 A'râf 7/17

9 Sâd 38/82-83

10 Zuhrûf 43/36-37